

WYMAGANIA EDUKACYJNE

SPECJALNOŚĆ INSTRUMENTALISTYKA

Przedmiot

FORMY MUZYCZNE

DRUGI ETAP EDUKACYJNY

KLASA V

L.p	Treści nauczania	Wymagania edukacyjne
1. OKRES		
1	Wiadomości wstępne. Przedmiot form muzycznych. Cel nauki o formach i zakres przedmiotu. Pojęcie formy i gatunku w muzyce. Klasyfikacja form muzycznych.	Uczeń zna i rozumie różne definicje formy, potrafi klasyfikować formy wg różnych kryteriów, odróżnia pojęcia formy i gatunku w muzyce.
2	Elementy muzyki i ich znaczenie w utworze. Rodzaje melodyki. Ambitus i struktura interwałowa melodii. Rytm i jego rodzaje. Struktury mono- i polirytmiczne, Metrum i polimetria. Harmonika i jej oddziaływanie na układ formalny utworu. Plan tonalny jako jeden z czynników organizujących. Rozszerzona tonalność, politonalność i inne systemy harmoniczne w muzyce XX wieku. Tempo i agogika, dynamika, kolorystyka jako elementy ekspresyjne i konstrukcyjne w utworze.	Uczeń zna, rozumie i stosuje pojęcia określające 1. hierarchię elementów (elementy formotwórcze i wyrazowe); 2. elementy muzyki a) melodyka (melika): kantylenowa, figuracyjna, ornamentalna i deklamacyjna; melodyka sylabiczna i melizmatyczna; b) rytmika: swobodna (ataktowa) i ustalona; monorytmia i polirytmia; polimertia sukcesywna i symultatywna c) harmonika: modalna, funkcyjna i sonorystyczna; rozszerzona tonalność, atonalność, bitonalność, politonalność d) dynamika kontrastowa, cieniowana i płaszczyznowa, agogika, artykulacja i frazowanie, kolorystyka; najczęściej spotykane włoskie określenia dynamiki, tempa i agogiki, artykulacji.
3	Faktura. Wieloznaczność pojęcia. Faktura jako dobór środków wykonawczych. Faktura jako sposób koordynacji czynnika melodycznego i harmonicznego. Jednolitość faktury i kontrast fakturalny jako cechy konstrukcyjne niektórych form.	Uczeń zna, rozumie i stosuje pojęcia określające różne typy faktury: wokalna i instrumentalna; monofonia, homofonia, polifonia imitacyjna i kontrastowa; faktura polifonizująca i homofonizująca; - rodzaje akompaniamentu (akordowy, figuracyjny, ostinatowy, b.c., bas Albertiego).
4	Podstawowe zasady kształtowania formy. Elementy strukturalne w budowie okresowej. Cechy ukształtowania ewolucyjnego. Rola motywu, snucie motywiczne, fazowość przebiegu.	Uczeń zna, rozumie i stosuje pojęcia - okresowość (szeregowanie) i ewolucyjność - motyw, fraza, zdanie muzyczne (poprzednik, następnik), okres, cezura (słaba i mocna) - snucie motywiczne, praca motywiczna i tematyczna. Potrafi wskazać cezury i wyodrębnić motywy, frazy, zdania i okresy muzyczne w utworach ukształtowanych okresowo. Potrafi wskazać cezury, sposoby rozwijania motywów i fazy rozwojowe w utworach ukształtowanych ewolucyjnie.

5	Proste formy okresowe. Wykorzystanie zasady podobieństwa i kontrastu. Jednorodność i różnorodność wyrazowa. Zwrotkowa, wariacyjna i przekomponowana forma pieśni.	Uczeń rozumie i stosuje pojęcia określające - typy okresów: wielkie i małe; symetryczne i asymetryczne; - proste formy okresowe 1-, 2- i 3-częściowe, jednorodne i różnorodne wyrazowo. Uczeń analizuje proste formy okresowe (z uwzględnieniem planu tonalnego i zwrotów kadencyjnych poszczególnych części). Potrafi przedstawić formę w postaci schematu literowego.
6	Złożone formy okresowe. Forma 3-częściowa reprzyzowa. Tańce użytkowe i stylizowane. Rola rytmu w utworach tanecznych. Stylizacje muzyki ludowej.	Uczeń analizuje złożone formy okresowe (z uwzględnieniem planu tonalnego i zwrotów kadencyjnych poszczególnych części). Potrafi przedstawić formę w postaci schematu literowego. Wyjaśnia, na czym polega nawiązanie do folkloru w utworach stylizowanych. Zna cechy polskich tańców narodowych.
2. OKRES		
7	Formy ukształtowane ewolucyjnie. Formy figuracyjne. Formotwórcze znaczenie figuracji. Rodzaje figuracji i utworów figuracyjnych.	Uczeń analizuje formy figuracyjne wskazując na fazy przebiegu (z uwzględnieniem planu tonalnego, zwrotów kadencyjnych i punktów kulminacyjnych), określa rodzaje figuracji.
8	Tańce suity barokowej. Najczęściej spotykane układy formalne tańców barokowych (dwuczęściowość) i późniejszych (trzyczęściowość). Ukształtowanie i plan tonalny.	Uczeń zna budowę suity barokowej oraz budowę i plan tonalny poszczególnych tańców suity. Potrafi przedstawić ich formę w postaci schematu literowego. Potrafi scharakteryzować tańce podstawowe oraz wymienić intermezza taneczne i nietaneczne, określając ich pochodzenie, tempo, takt, cechy rytmiczne, ukształtowanie i fakturę. Przy pomocy nut analizuje budowę tańców suity barokowej.
9	Formy polifoniczne jako formy kształtowane ewolucyjnie. Środki techniki polifonicznej. Rodzaje kontrapunktów. Technika imitacyjna i rodzaje imitacji. Kanon i technika kanoniczna. Rodzaje kanonów wynikające z ilości głosów, stosunku interwałowego imitacji i jej rodzaju. Nazwy głosów. Dopełnianie głosów imitujących. Kanon podwójny i potrójny. Zastosowanie kanonu.	Uczeń zna, rozumie i stosuje pojęcia określające środki techniki kanonicznej: - dux i comes; - głosy dopełniające; - imitacje ścisłe i swobodne; w ruchu prostym, inwersji, diminucji, augmentacji i raku; - zamiany głosów (technika podwójnego, potrójnego, ... kontrapunktu); - snucie motywiczne, progresje; - fazowość przebiegu. Uczeń analizuje różne typy kanonów. Potrafi wskazać zastosowanie formy kanonu i techniki kanonicznej w różnych epokach.
10	Fuga jako ścisła forma polifoniczna imitacyjna. Budowa tematu fugi i jego rodzaje. Odpowiedź realna i tonalna. Kontrapunkty stałe, zmienne i o cechach stałości. Rodzaje przeprowadzeń. Łączniki. Materiał motywiczny łączników. Coda. Środki techniki polifonicznej w fudze. Współczynniki partykulacji	Uczeń zna i odróżnia różne typy fug (monotematyczna, podwójna, potrójna); fughetta i fugato. Zna, rozumie i stosuje pojęcia określające środki techniki fugowanej: - temat i odpowiedź - realna i tonalna;

formy: plan tonalny, formuły kadencyjne. Harmonika funkcyjna jako podstawa polifonii barokowej. Rodzaje fug wielotematowych (równoczesna ekspozycja tematów, osobne ekspozycje każdego tematu). Fuga a fugato. Formy pokrewne: fughetta, ricercar. Fuga w twórczości Bacha - charakterystyka Das wohltemperierte Klavier i Kunst der Fuge. Fuga klasyczna i romantyczna. Fuga w muzyce współczesnej.	- kontrapunkty: stałe, zmienne, o cechach stałości, - imitacje ścisłe i swobodne; - technika zamiany głosów (podwójnego, potrójnego, ... kontrapunktu); - snucie motywiczne, progresje, mikstury; - stretta; - przeprowadzenia: kompletne, nadkompletne, niekompletne; ekspozycja i kontrekspozycja; - łączniki wewnętrzne i zewnętrzne; modulujące i niemodulujące; epizody; - coda; nuty stałe i pedałowe. Uczeń przy pomocy nut i ze słuchu analizuje różne typy fug i fugat. Przedstawia ich konstrukcję w postaci diagramu. Określa zastosowanie i przekształcenia fugi w różnych epokach.
--	---

KLASA VI

1. OKRES		
Lp	Treści nauczania	Wymagania edukacyjne
1	Formy wariacyjne. Rozróżnienie między formą a techniką wariacyjną. Środki techniki wariacyjnej. Wariacje ościnatowe: passacaglia, chaconne i folia. Wariacje w ramach barokowej suity (doubles). Wariacje ościnatowe w muzyce wokalnie-instrumentalnej baroku.	Uczeń zna, rozumie i stosuje w analizie pojęcia: wariacje i technika wariacyjna, odróżnia wariacje ościnatowe i tematyczne. Potrafi wskazać środki techniki kontrapunktycznej w wariacjach polifonicznych.
2	Wariacje tematyczne i technika wariacyjna Pochodzenie tematu. Wstęp i zakończenie wariacji. Środki techniki wariacyjnej. Sposoby grupowania wariacji. Wariacje dwutematyczne. Zastosowanie form wariacyjnych w różnych epokach.	Uczeń zna różne rodzaje wariacji tematycznych: figuracyjno - ornamentalne, kontrapunktyczne, charakterystyczne, swobodne; potrafi wskazać następujące środki techniki wariacyjnej: zmiany melodyczne (figuracje, ornamenty), zmiany rytmiczne i metryczne (rozdrobnienie rytmiczne, zmiany taktu), harmoniczne (zmiany trybu, tonacji), kolorystyczne (zmiany instrumentacji, rejestru, artykulacji), dynamiczne, fakturalne (polifonizacja, rozbudowanie akordowe itd.). Uczeń samodzielnie dokonuje analizy formy wariacyjnej.
3	Forma sonatowa (allegro sonatowe). Geneza formy. Zasady konstrukcji. Monotematyczna i wielotematowa forma sonatowa. Charakterystyka tematów ekspozycji z punktu widzenia ich właściwości melodyczno-rytmicznych, fakturalnych i harmonicznych. Zależność funkcyjna tematów i epilogu. Problem kontrastu	Uczeń zna zasady konstrukcji formy sonatowej. W analizowanych utworach potrafi wyodrębnić i wskazać funkcję następujących współczynników formy: ekspozycja (podwójna ekspozycja), przetworzenie, reprzyza, cadenza, wstęp, koda, tematy, epilog, łączniki; potrafi wskazać, na czym polega dualizm tematyczny

	tematycznego. Rola łączników. Przetworzeniowość utworu funkcyjnego tematu. Ewolucjonizm przetworzenia. Praca tematyczna jako podstawa kształtowania. Rola harmoniki w przetworzeniu. Rodzaje repriży. Funkcja energetyczno-wyrazowa repriży. Plan harmoniczny repriży w porównaniu z ekspozycją. Rola i znaczenie wyrazowe wstępu i kody. Zastosowanie formy sonatowej. Forma sonatowa w koncercie.	i przedstawić plan harmoniczny utworu oraz scharakteryzować środki techniki przetworzeniowej. Zna zastosowanie formy sonatowej w cyklu sonatowym i w innych formach instrumentalnych. Uczeń samodzielnie dokonuje analizy formy sonatowej korzystając z zapisu nutowego i nagrania.
4	Rondo, geneza formy. Rondo starofrancuskie, rondo oparte na jednym temacie i rondo sonatowe. Jednolitość motywiczna i wyrazowa ronda starofrancuskiego. Kontrast jako zasada kształtowania w rondzie klasycznym i romantycznym. Zastosowanie formy ronda.	Uczeń zna i rozumie zasady konstrukcji różnych typów formy ronda. Potrafi wyodrębnić w analizach refren (temat) i kuplety (epizody), łączniki i kodę; określić plan tonalny i sposób ukształtowania, wskazać środki techniki przetworzeniowej i wariacyjnej w rondzie. Przedstawić formę w postaci schematu literowego. Potrafi wskazać związki ronda sonatowego z formą sonatową. Zna zastosowanie formy ronda.
5	Wolne części cyklu sonatowego. Najczęściej spotykane układy formalne: 3-częściowa forma repriżowa ABA, skrócona forma sonatowa, forma wariacyjna, rondo.	Zna najczęściej spotykane układy formalne i potrafi analizować formy stosowane w wolnych częściach cyklu sonatowego.
2. OKRES		
6	Menuet i scherzo w cyklu sonatowym. Scherzo jako forma samodzielna pokrewieństwo z tańcami (rola rytmu, trio). Scherzo symfoniczne.	Zna cechy metryczne, formalne i wyrazowe menueta i scherza; potrafi zanalizować ich formę.
7	Formy cykliczne. Cykl a zbiór. Cykle swobodne i ustabilizowane. Kontrast jako zasada konstrukcji cyklu. Środki służące zespoleniu części cyklu. Utwory cykliczne w muzyce wokalne i instrumentalnej. Znaczenie tekstu słownego, koncepcji dramatycznej lub liturgicznej dla konstrukcji cyklu.	Uczeń zna formy cykliczne występujące w muzyce instrumentalnej i wokalne, zna zasady konstrukcji cyklu, potrafi wskazać środki służące silniejszemu zespoleniu części cyklu, takie jak: plan tonalny dzieła, usuwanie cezur pomiędzy częściami, wspólny dla wszystkich części c.f., tematy i motywy przewodnie powracające we wszystkich częściach cyklu, wspólna seria dodekafoniczna.
8	Sonata w różnych epokach. Geneza sonaty. Barokowa sonata da camera i da chiesa. Klasyczna sonata trzy- i czteroczęściowa. Porządek części w cyklu. Plan tonalny cyklu klasycznego. Sonata romantyczna - cykliczna i jednoczęściowa. Różnorodność tendencji stylistycznych: sonata o elementach lirycznych, wirtuozowskich, klasycyzujących. Zaostrzenie kontrastów ekspresyjnych. Sonata współczesna - różnorodność typów architektonicznych i kierunków stylistycznych.	Zna genezę sonaty i potrafi przedstawić jej przekształcenia w różnych epokach z uwzględnieniem cech stylów indywidualnych i historycznych. Rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe cechy języka muzycznego utworu: tonalność, melodykę, rytmikę, harmonikę, sposoby kształtowania formy, obsadę wykonawczą, typ wyrazowości.
9	Koncert w różnych epokach. Styl koncertujący. Barokowy koncert instrumentalny - geneza formy, typy koncertów: koncert solowy,	Zna cechy stylu koncertującego i formy koncertu. Potrafi przedstawić jego prze-

	concerto grosso i koncert kościelny. Elementy techniki koncertującej - współdziałanie, dialog, przeciwstawianie partii solo i tutti. Koncert klasyczny: Specyfika cyklu sonatowego w koncercie. Podwójna ekspozycja allegra sonatowego - rozplanowanie współczynników allegra sonatowego na partię solową i orkiestrowe tutti. Rola cadenzy. Inne części klasycznego koncertu. Koncert romantyczny: zmiany formalne i techniczne w porównaniu z koncertem klasycznym. Koncert „symfoniczny” i koncert brillant. Rozbudowanie formy. Koncerty jednoczęściowe. Koncert nowszy - różnorodność form i stylów: tradycje romantyzujące i klasycyzujące.	kształcenia w różnych epokach z uwzględnieniem cech stylów indywidualnych i historycznych. Rozpoznaje i charakteryzuje podstawowe cechy języka muzycznego dzieła: tonalność, melodykę, rytmikę, harmonikę, sposoby kształtowania formy, obsadę wykonawczą, typ wyrazowości. Opisuje środki techniki koncertującej: współdziałanie, dialog, przeciwstawianie partii solo i tutti. Zna specyfikę formy sonatowej w koncercie (podwójna ekspozycja, rozplanowanie współczynników allegra sonatowego na partię solową i orkiestrowe tutti). Określa rolę cadenzy. Przedstawia różne typy koncertów romantycznych i współczesnych.
--	--	--

Wymagania końcowe

1. Opanowanie umiejętności analizowania utworów nieznanymi uczniowi w oparciu o nagranie i materiał nutowy z określeniem:
 - cech gatunków i form muzycznych (rozpoznanie i określanie cech oraz opis funkcji i przeobrażeń gatunków i form muzycznych)
 - technik kompozytorskich
 - cech stylu muzycznego (określanie przynależności utworów do stylu muzycznego - od średniowiecza do XX w., z uwzględnieniem podstawowych cech języka muzycznego (tonalność, melodyka, harmonika, faktura, sposoby kształtowania formy, obsada wykonawcza, typ wyrazowości)
2. Opanowanie wiadomości teoretycznych z zakresu form muzycznych i umiejętność zastosowania tych wiadomości w odniesieniu do konkretnych utworów
3. Umiejętność określenia formy i techniki użytej w utworze słuchanym po raz pierwszy
4. Umiejętność przeprowadzenia analizy krótkiego (do 3 minut) utworu w oparciu o jego kilkakrotne wysłuchanie bez nut
5. Umiejętność przeprowadzenia analizy utworu tonalnego w oparciu wyłącznie o materiał nutowy.